

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki ormancılık politikalarının yerel yansımaları (Bartın Gazetesi örneği)

Erdoğan ATMIŞ¹, Gökçe GENÇAY^{1*}

^{1*} Bartın University Faculty of Forestry, Department of Forest Engineering, Bartın, Turkey

* Corresponding author e-mail: ggençay@bartin.edu.tr

Received: 06 May 2014 - Accepted: 14 May 2014

Özet: Ormancılığın bugünkü durumunun daha iyi anlaşılması için; geçmişte yaşanan deneyimlerin de iyi bilinmesi gerekmektedir. Ülkemizde 1937 ve 1956 yıllarında yürürlüğe giren iki farklı orman kanunu aracılığıyla ormancılık politika ve uygulamalarında önemli yenilikler yapılmaya çalışılmıştır. Bu uygulamaların Cumhuriyet dönemi ormancılık politikalarının temelini oluşturduğu ve önemli yansımalarının günümüze kadar ulaştığını söylemek mümkündür. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki ormancılık çalışmalarını anlatan çeşitli araştırmalar vardır. Bu araştırmalar çoğunlukla konuya genel bir bakış açısıyla yaklaşmaktadır. Bu dönemdeki ormancılık politika ve uygulamalarının taşrada ne şekilde algılandığı ve değerlendirildiği hakkında yeterince çalışma yapılmamıştır. Bu çalışmada; Cumhuriyetin ilk yıllarındaki ormancılık politikalarının taşradaki günlük hayatta ne şekilde karşılık bulduğu araştırılmıştır. Bunun için 1924'den beri uzun soluklu ve kesintisiz bir yayın geçmişine sahip olan Bartın Gazetesi seçilmiştir. Çalışmada 1933 ile 1961 yılları arasında kalan dönem; orman kanunları, ormancılık örgütü, orman koruma ve yakacak odun sorunu olmak üzere dört başlık altında incelenmiştir. İncelenen dönemde elde edilen bilgiler, mevcut literatür bilgileriyle karşılaştırılarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bartın Gazetesi, Ormancılık Politikası, Orman Kanunları, Ormancılık Tarihi

Local reflections of forestry policies in the early years of Turkish republic (The case of Bartın Newspaper)

Abstract: In order to better understand the present situation of forestry, we need to know about experiences of the past well enough. Through two different forestry laws that came into effect in our country in 1937 and in 1956, important reforms were attempted in forest policies and applications. It is possible to say that, these applications have laid the foundations of the Republic era forestry policies, and their significant reflections have reached the present day. There are various studies that explain the forestry practices in the first years of the Republic. These studies mainly approach the subject matter with a general perspective. How the forestry policies and applications have been perceived and evaluated outside the major cities, have not been studied adequately. This article attempts to study how the forestry policies in the first years of the republic have affected the daily life outside the major cities. In doing so, a local newspaper "Bartın", which has a long and uninterrupted publishing history, was selected. In this study, the period between 1933 and 1961 was examined under four headings: forestry laws, forestry organization, forest protection, and problem of fuel wood. The findings were compared with the current literature.

Keywords: The Bartın Newspaper, Forestry Policy, Forestry Laws, History of Forestry

1.GİRİŞ

"Bugünü kavramak ve yarın için isabetli hüküm verebilmek ancak ve ancak dünü iyi bilmek ve tanımakla mümkün olacaktır" (Diker, 1947). Bu nedenle ormancılık alanında yapılacak çalışmalarda başarılı olabilmek için; ormancılık tarihinin de yakından incelenmesi gerekmektedir. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki ormancılık çalışmaları, bugünkü ormancılık çalışmalarının temelini oluşturmaktadır. Bu yıllardaki ormancılık politikalarının uygulanmasında en önemli araç 3116 sayılı Orman Kanunu olmuştur. Türkiye'de teknik ve bilimsel ormancılığın başlangıcı olarak kabul edilen bu kanun, 1937 yılında kabul edilmiştir. Orman tanımının ilk kez yapıldığı kanun, aynı zamanda Türkiye'de devlet orman işletmeciliğinin başlangıcını da simgelemektedir. Bu kanunla ormanlar ulusal ekonominin önemli kaynaklarından biri

To cite this article: Atmış, E., Gençay, G., 2014. Cumhuriyetin ilk yıllarındaki ormancılık politikalarının yerel yansımaları (Bartın Gazetesi örneği). Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University 64(2): 1-13. DOI: 10.17099/jffiu.54701

olarak kabul edilmiş, devlet ormanlarının tüm toplumun yararına olacak bir biçimde devlet tarafından işletilmesi öngörülmüş, devletten başkasına ait ormanlar üzerinde de devletin gözetim ve denetiminin sağlanması ve hatta bazı özel ormanların kamulaştırılması amaçlanmıştır (Özdönmez ve ark., 1996). Çağlar (1979)'a göre de 3116 sayılı kanun; “gerek, orman işletme biçimine ilişkin köktenci içeriği, gerekse ormancılık tekniğiyle orman köylüsü kütlenin ormanlardan yararlanmasının kısıtlanmasıyla ilgili yaptırımları yönünden Türkiye ormancılık politikası içinde önemli bir konuma sahiptir.”

Tüm bu niteliklerine rağmen, “hazırlanışı, Kamutaydan (Türkiye Büyük Millet Meclisi) geçirilmesi ve gerekli yerlerde savunusunun yapılmasına kimi aydın, ormancı, bilim adamı ve siyasetçilerin içtenlikli beklentileriyle büyük katkılarda bulunduğu 3116 sayılı kanunun, ormanlardan yüzlerce yıldır serbestçe yararlanmakta olan milyonlarca yoksul köylünün içinde bulunduğu somut gerçekliklerle çelişmesinden ötürü, Türkiye'nin ormansızlaşma sürecine devletin de doğrudan doğruya girmesini başlattığı” belirtilmektedir (Çağlar, 1979).

Diker (1947), 3116 sayılı kanunu iki ayrı devrede değerlendirmiştir. 1937'den 1942'ye kadar olan birinci devre pasif geçmiştir. Kanunun yürürlüğe girmesi ile baş gösteren “mukabele (karşı koyma) ve muhalefetler karşısında” duraklamış ve bu duraklama 3444¹ sayılı kanunun çıkarılmasına neden olmuştur. Orman Kanununun on sene içerisinde yapılmasını şart koştuğu hususlar çeşitli sebeplerle ele alınamamış ve ele alınan sahalarda gidilmiş olan yol, geçen zamanla denk olmayacak kadar az olmuştur. 1942'den 1946'ya kadar süren ikinci devre ise aktif geçmiştir.

Ülkemizde 1937'den 1956'ya (6831 sayılı Orman Kanununa) kadar geçen sürede, 3116 sayılı kanunda yapılan düzenlemelerle farklı ormancılık uygulamalarına ve politika değişikliklerine başvurulmuştur. Bu dönemdeki uygulamaların, Cumhuriyet dönemi ormancılık politikalarının temelini oluşturduğu ve önemli yansımalarının günümüze kadar ulaştığını söylemek mümkündür.

Günümüze kadar Cumhuriyetin ilk yıllarındaki ormancılık çalışmalarını anlatan çeşitli araştırmalar yapılmıştır (Diker, 1947; İnal, 1959; Çağlar, 1979; Gülen ve Özdönmez, 1981; Bingöl, 1990; Günay, 2003; Gümüş, 2006; Birben, 2006; Akesen ve Ekizoğlu, 2010). Fakat bu araştırmalar çoğunlukla konuya genel açıdan yaklaşan çalışmalardır. Söz konusu politika değişikliği ve uygulamaların taşrada ne şekilde algılandığı ve değerlendirildiği hakkında yeterince çalışma yapılmamıştır.

Bu çalışma; Cumhuriyetin ilk yıllarındaki ormancılık politikalarını, özellikle 3116 sayılı Orman Kanununun yerel yansımalarını -yerel gazeteler aracılığıyla- tespit etmek ve bu bilgileri mevcut ormancılık literatürüyle karşılaştırmak amacıyla yapılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın temel kaynağını Anadolu'da kurulan ilk gazetelerden biri olan ve yayınlarını bugüne kadar kesintisiz olarak sürdürmüş olan Bartın Gazetesi oluşturmuştur. Gazete kuruluşundan günümüze kadar geçen süre içinde hem ulusal hem de yerel ölçekte binlerce olaya sayfalarında yer vermiştir. Bu haberler içinde ormancılık tarihini ilgilendiren birçok haber ve makale de yer almaktadır.

2. MATERYAL VE METOT

Bartın Gazetesi, 6 Eylül 1924 tarihinde İ. Cemal Aliş ve arkadaşları tarafından yayımlanmaya başlamıştır. Anadolu basınında Yeni Adana (1918) ve Antalya (1922)'dan sonra Türkiye'nin üçüncü gazetesi olan Bartın Gazetesi kuruluşundan bu yana aralıksız olarak yayımlanmaya devam etmektedir. 1977 yılına kadar İ. Cemal Aliş ve kardeşi Ahmet Kemal Aliş tarafından yönetilen gazete, bu yıldan itibaren Esen Aliş tarafından yönetilmektedir. Günümüzde 10 günde bir yayımlanan gazete, Bartın'dakilerin yanı sıra Bartın dışındaki binlerce abonesine de Bartın'ın yerel haberlerini ulaştırmaktadır (Çilsüleymanoğlu, 1996).

Araştırma, tarama modeli olarak desenlenmiştir. “Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır” (Karasar, 2005; Bulut ve Güven, 2010). Tarama araştırmalarında geçmiş olaylara ilişkin olgu bulma, ilişki kurma ve yargılarda bulunabilme amacıyla, kanıtların toplanması ve değerlendirilmesi önemlidir. Tarihsel veri kaynakları çoğu zaman bilgi aktarmak amacıyla hazırlanmış yazılı ve basılı belgeler ile ilgili dönem ya da kurumlara ilişkin kalınlardır (Köse, 2013).

¹ 25.06.1938 tarihinde 3943 sayılı Resmî Gazete'de “Orman Kanununa Ek Kanun” adıyla yayımlanmıştır.

Çalışmanın başlangıcında Cumhuriyetin ilk yıllarındaki ormancılık politika ve uygulamalarına ilişkin literatür araştırması yapılmıştır. Daha sonra Bartın Gazetesi'nin arşivi incelenmiş ve 1933-1961 yılları arasındaki bütün sayıları değerlendirmeye alınmıştır. Bu sayılar içinde ormancılıkla doğrudan veya dolaylı olarak ilgili bütün haber ve köşe yazıları tespit edilerek, bunların birer örneği alınmıştır. Çalışmada; atıfta bulunulan Bartın Gazetesi haberlerinin yayınlandığı tarihler koyu (bold) olarak verilmiştir.

Elde edilen bilgiler; söz konusu dönemde orman kanunlarında yapılan değişiklikler, devlet ormanlarının özel şirketler tarafından işletilmesi, devlet orman işletmeciliğine geçiş, yakacak odun sorunu, orman köylerinin durumu, orman koruma sorunları gibi çeşitli konuları içerecek şekilde incelenmiştir. Elde edilen veriler araştırmacılar tarafından öncelikle kodlanmış, daha sonra da bu kodlardan yararlanarak kategoriler oluşturulmuştur. Oluşturulan bu kategoriler analiz edilerek konularına göre tasnif edilmiştir. Bulgular bölümünde dört başlık altında verilen bilgiler, Tartışma ve Sonuç bölümünde ilgili literatürle karşılaştırılarak yorumlanmıştır.

3. BULGULAR

3.1 Orman Kanunları

3.1.1 3116 Sayılı Orman Kanunu

Cumhuriyet Türkiye'sinin Osmanlı Devleti'nden devraldığı ormanlar, hem halkın düzensiz ve yoğun kullanımı hem de ciddi bir koruma prensibi eksikliği nedeni ile tahrip edilmiş ve korumaya muhtaç kalmış ormanlardan oluşmaktaydı. Bu ihtiyaç karşısında Cumhuriyetin ilanından tam 14 yıl sonra 1937 yılında ormanları korumaya yönelik ilk kanun çıkartılmıştır (Gençay, 2012). Türkiye ormancılığı için birçok konuda ilk olma özelliği taşıyan 3116 sayılı Orman Kanunu, “orman ve ormancılığı çok farklı bir zihniyetle ele almış ve bu zihniyetin icaplarına uyarak tatbikatına geçmiştir. Bunun içindir ki literatürde, gerçek cumhuriyet ormancılığı rejimi ve tatbik edilmesinin ancak bu tarihten sonra başlamış olduğu” kabul edilmektedir (Diker, 1947).

Yeni orman kanunu Mecliste kabul edildikten sonra², yürürlüğe girmeden kısa bir süre önce halkı konu hakkında bilgilendirmek isteyen Bartın Gazetesi'nin gündemine gelmiştir. Bartın Gazetesi'nin İ. Cemal Alish imzasını taşıyan “Orman” başlıklı başyazısında Orman Kanunu, bir “inkılap” (devrim) hamlesi olarak görülmüş, halka ağaç terbiyesi ve ağaç sevgisi aşılacak bir araç olarak değerlendirilmiştir. Bunun için de bir propaganda seferberliğine gereksinim olduğu belirtilmiştir. Aynı yazıda Osmanlı Dönemi Ormancılığı eleştirilerek, bu dönemde ormanın değerinin bilinmediği, bunun halka da öğretilmediği belirtilerek, “Nesillerin malı olan zengin ormanlar, böylece fertlerin hasis menfaatleri uğruna doğrandı. Cahil köylüler, ilerisini düşünmeyen ve düşünemeyen bir zihniyetle, bir tomruk çıra için, bir yük ‘pedavra’ tahtası için, koca ağaçları devirmekte mahzur görmediler. İnsanların tahribatı yetmiyor gibi, hayvanlar da orman fidanlarını mahvettiler... Hazine değerindeki ormanlarımız beş on satırlık kanunlar ve nizamnamelerle, gelişigüzel, güya idare –aslında istismar- edildi” şeklinde ağır ithamlarda bulunmaktadır (11 Mart 1937). Yine aynı günlü gazetede; yeni orman kanununun mecliste onaylandığı ve Haziran ayında yürürlüğe gireceği, “Ormanlar Sıkı Bir İnzibat Altına Alınıyor” başlıklı yazıda duyurulmuştur. 136 maddelik yeni orman kanununun neler içerdiği hakkında kısa notlar bulunan yazıda, yeni kanun, Türkiye’de ilk esaslı orman kanunu ve cumhuriyet idaresinin değerli bir eseri olarak görülmüştür.

Orman Kanununun başlangıçta halk tarafından olumsuz algılandığı, halkın ormanlardan hiçbir suretle faydalanamayacakları “zannına” kapıldığı, bundan dolayı kanun yürürlüğe girmeden önce (1 Haziran 1937’den önce) devlet ormanlarına saldırarak birkaç yıllık odun ve kereste ihtiyacını temin kaygısına düştüğü anlaşılmaktadır. Ormancılık örgütünün bağlı olduğu Ziraat Vekâleti (Tarım Bakanlığı) ülkenin her tarafında köylülerde çeşitli şekillerde meydana gelen bu telaşın, kısa sürede geniş bir yıkıma yol açacağını göz önüne alarak orman müdürlüklerine orman köylüsünün yararlanma haklarının tamamen ortadan kaldırılmadığı, o zamana kadar “başiboş” olduğu düşünülen bu tür yararlanmaların “nizamlı (kurallı) bir yola konulduğunu” belirten bir tamim göndermiştir (15 Nisan 1937).

² 18 Şubat 1937 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmış, fakat kanunun yürürlük maddesinde 1 Haziran 1937 tarihinde yürürlüğe gireceği yer almıştır.

Bartın Gazetesi'nin 20 Mayıs 1937 tarihli başyazısında; 1937 yılının mayıs ayında ormanlardaki yakacak odun temininden doğan zararları önlemeye yönelik olarak hükümetin; "şimendiferin" (tren) uğradığı yerlerle, vapur iskelelerinde ve bunların 50 kilometre çevresindeki ev ve iş yerlerinde odun yakmayı yasaklayacak bir hazırlık içinde olduğu duyurulmaktadır. Ülkede ekmek fırını gibi kömürün kullanılmayacağı tesisler dışında kömür yakılmasının mecburi olacağı belirtilen bu yazıda; halkta kömür yakma alışkanlığı bulunmadığı için, hükümet tarafından halkın bu konuda bilinçlenme ve eğitiminin sağlanmasına yönelik olarak çeşitli "propaganda" çalışmaları yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Orman kanununun yürürlüğe girdiği 1 Haziran 1937 tarihinden iki gün sonra çıkan gazete haberine göre, halkın yaşadığı odun telaşı orman kanununun odun hakkındaki maddesinin yanlış anlaşılmasından kaynaklanmıştır. Ayrıca bu telaşın içine bir de sahil ve demiryolu güzergâhlarında maden kömürü yakılacağı haberi halka yanlış yansıtılmış ve telaşın artmasına neden olmuştur. Haberi yazan İ. Cemal Aliş, halka şöyle bir açıklama yapma gereği hissetmiştir: "Bu kanun odunculuğu yasak etmiyor, yalnız odun için rastgele ormanların budanmasının önüne geçecek tedbirler alıyor. Ormanlardaki odunluk ağaçlar, yalnız muayyen orman resmi alınarak artırmaya çıkarılacak ve öteden beri odunculukla uğraşan köylülerle verilecektir. Bu odunlar ormandan çıktıktan sonra hiçbir muameleye tabi olmadan serbestçe satılacaktır."

3.1.2 3116 Sayılı Orman Kanununda Yapılan Değişiklikler

3116 sayılı Orman Kanununun yürürlüğe girmesinden hemen bir yıl sonra, oluşan tepkiler yüzünden kanunda değişiklik yapılmasına gerek görülmüştür. 3444 sayılı Kanunla yapılan düzenlemeyle, 3116 sayılı Kanunun 18, 37 ve 127'nci maddeleri değiştirilirken 36 ve 39'uncu maddelerine yeni hükümler eklenmiştir. Ancak bu yasal düzenleme daha çok 18'inci maddenin değiştirilmesi isteğinden doğmuştur. Çünkü orman köylüleri orman ürünlerinden yararlanma haklarının kısıtlanmasına karşı tepki göstermişlerdir. Ormanlardan yararlanma hakkına sahip olan köylülerin belirlenmesinde ölçüt olarak kullanılan "ormanlara 5 km uzaklıktaki köylerde oturuyor olma" koşulunun, bu mesafeden daha uzakta oturduğu için bu haktan yararlanamayan köylülerle, orman ürünleri (özellikle kereste) ticaretiyle uğraşan kişilerin de karşı koymaları ile kanuna tepki daha bir yoğunluk kazanmıştır (Eryılmaz, 1987).

3116 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra tüccarlar ve halk üzerinde mevcut haklarının kısıtlandığı gerekçesiyle tepkiler oluştuğu ve bu tepkileri hafifletmek için "köylü lehine" bazı değişiklikler yapılmasının gerekli görüldüğü haberi, 10 Mart 1938 tarihli Bartın Gazetesi'nin sayfalarında da yer bulmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) hükümet tarafından sunulan kanun tasarısında, henüz yürürlükte bir yılını doldurmamış olan 3116 sayılı Orman Kanununun 7. maddesinin değiştirilmesi ve bir geçici madde eklenmesi önerilmiştir. Gazetede bu değişikliklerle; "Ormanların yakınında yaşayan ve odun, kömür satmakla geçinen köylülerinin" (orman köylüleri), buralardan yararlanabilmek için, artırmalara girme ve mukavele yapma zorunluluğundan kurtarılmaya çalışıldığı, böylece fakir köylülerin kendi gereksinimi için, ormanlara zarar vermeden topladıkları ve köylülerine götürdükleri kuru çalı çırpı ve döküntü dalcıklardan para alınmaması ve bunlar sırtta taşındığı takdirde teskere aranmamasının sağlanmaya çalışıldığı belirtilmektedir.

Yaşanan bu sıkıntıların ardından 3116 sayılı Orman Kanununda yapılacak düzenlemelere ilişkin bir haber de 16 Haziran 1938 tarihli gazetede yer almıştır. Gazetede habere göre, Eskişehir milletvekili kanun değişikliğini şu şekilde savunmuştur: "Geçen seneki Orman Kanununun memlekette çıkardığı müşkülât, gazetelere aksedilenden çok daha fazladır. Halk çok ızdırap çekmiştir. Bu ızdırap, kanunun yeniliğinden, teşkilat tamamlanmadığından ileri gelmiş değildir. Kanunun, memleketin yüksek menfaatlerine ve bugünkü vaziyetine uygun olmadığından ileri gelmiştir." Eskişehir milletvekili sadece mevcut kanunu eleştirmemiş, aynı zamanda kanunda yapılacak olan yeni düzenlemelerin faydalarından da söz etmiştir. Örneğin; köylünün yakacağı veya şehirlere satacağı odunun oldukça cüzi bir bedelle, açık arttırmasız ve kolayca verileceğini, ayrıca kerestecilikle uğraşan köylülerine yine aynı şartlarla ucuz kerestelik ağaç verileceğini, yeni düzenleme ile orman sayılmayan ve kişilere ait olan 5 hektarlık kuru veya diğer ağaçlardan kesilecek ağaçlara orman memurunun nakliye tezkeresine lüzum olmadan sevkini serbest bırakılacağını, yine kanunda yer alan orman tanımına göre çalılık olan yerlerin de orman sayılması üzerine hayvanların perişan olduğu, bu uygulamanın da ormanı korumakta hiçbir yararı olmadığı düşünülerek bu maddenin değiştirileceği haberinin müjdeli bir şekilde verildiği görülmektedir.

3116 sayılı Kanunun değiştiren 3444 sayılı Kanunun TBMM’de tartişılması sırasında; zati ihtiyaç alma hakkının sadece ormana uzaklığı 5 km’ye kadar olan köyler için geçerli olması milletvekilleri tarafından gündeme getirilerek bu durumun adilane olmayacağı savunulmuş ve mesafenin en az 15 km’ye çıkarılarak daha adil bir uygulamaya gidilmesi istenmiştir (Birben, 2006). 7 Temmuz 1938’deki Bartın Gazetesi’nde de Orman Kanununda yapılması düşünülen değişikliğin TBMM’nden geçtiği (Kanun numarası verilmiyor) ve orman işletmelerine bildirildiği belirtilmektedir. Ormanların içinde veya orman sınırlarından itibaren – düz hat üzerine- 10 km mesafedeki köyler halkına (orman köylülerine), kendi ihtiyaçları için kerestelik, saplık tomruk ve yakacak olarak dikili ağaç verileceği, bunun için tarife bedelinin yalnız %10’unun alınacağı belirtilmektedir. Bu odunlar, eğer ormandaki istiften verilirse, ayrıca kesme ve taşıma ücretlerinin de köylüden alınacağı, orman memurunun göstereceği yerlerden kesilirse bu ücretlerin alınmayacağı ve bu hükümden orman sınırlarına 10 km’lik mesafe içinde bulunan iki binden az nüfuslu kasabalar (belde) halkının da yararlanacağı belirtilmektedir. Bu değişlikle ayrıca; yine 10 km. mesafe içinde bulunan ve geçimlerini öteden beri pazara kendilerinin götürüp sattıkları kereste, odun, saplık ve kömüre bağlı olan köylülere, tam tarife bedeli alınarak, kerestelik, saplık, odun ve kömürlük ağaç verileceği, bu köylülerin bunlar için artırmaya girmek zorunda kalmayacakları ve bu işlemlerin çıkarılacak talimatnameye (yönetmeliğe) göre yapılacağı belirtilmektedir. Ziraat Vekâleti’nin (Tarım Bakanlığı) bu işlerin yürütülmesi için; hazırlanacak olan plana uyulması, köylülerin bir araya gelerek birlikler kurması, işletme yerlerinin ve çalışma tarzlarının ıslah edilmesi şartlarını koyabileceği de ayrıca belirtilmektedir. Burada kurulması istenen birliklerin, bugünkü ormancılık kooperatiflerinin temelini oluşturduğunu anımsatmak yararlı olacaktır.

Daha nceki sayılarında kanun numarası belirtilmeyen değişikliklerin, 3444 sayılı kanunda yer aldığı 1 Eylül 1938 tarihli Bartın Gazetesi’nde yazılmıştır. Bu sayıda; 7 Temmuz 1938’de bahsedilen talimatnamenin 15 Ağustos 1938’de yürürlüğe girdiği ve uygulanması için orman idaresine gönderildiği haberi verilmekte ve bu talimatnamenin esasları açıklanmaktadır. Söz konusu haklardan kimlerin yararlanacağı 7 Temmuz tarihli gazetede ki gibi aynen tekrarlanmakta, konulan esaslar ise şu şekilde açıklanmaktadır:

- Ormanlardan kereste ve odun yapmak isteyen köylüler istida (dilekçe) ile bölge şefliğine müracaat edeceklerdir.
- Müracaatlar her sene içinde (o senenin istisna oluşturduğu belirtiliyor) ve her köyden topluca yapılacaktır.
- Bu müracaatlar üzerine münasip (uygun) ormanların planları hazırlanıp köylülere izin kğıdı verilecektir.
- Verilecek ağaçların bedeli dört taksitte tahsil olunacaktır.
- Her köyde adam başına 10 metre mikp (kp) gayri mamul (ham) kereste veya 40 kental odun veya 20 kental kömürden fazla verilmeyecektir.

Köylülerin kendi ihtiyaçları için de;

- Azami dört nüfuslu aile için... en fazla 50 kental odun, aile dörtten fazla ise bir nüfus için ayrıca biner kilo odun ve elişer kilo kömür verilecektir.
- Yeniden kurulacak iki odalı, bir ahır ve samanlığı bulunan köy evi için 10 m³ gayri mamul kereste verilecektir.
- Zati ihtiyaç için verilecek kereste ve mahrukatin (yakacak odun) başkasına satılması yasaktır ve cezalandırılacaktır.

Ormancılık tarihinde devletleştirme kanunu olarak bilinen ve 1945 yılında yürürlüğe giren 4785 sayılı Kanunun varlığına rağmen, Bartın Gazetesi’nde 1 Eylül 1938’den 3 şubat 1949 tarihine kadar Orman Kanununda yapılacak değişiklikler hakkında herhangi bir habere rastlanmamıştır. Gazetede bu tarihli “Toprak ve Orman Kanunları Tadil Ediliyor” başlığını taşıyan haberinde; Toprak Kanunu ve Orman Kanununda yapılacak değişikliklere ilişkin tasarıların meclis komisyonundaki tetkikinin bittiğini, tarımla uğraşanlara çeşitli miktarlarda toprak bırakılacağını, özellikle Orman Kanunu ile ilgili tasarıda; ormanları tahrip etmeden halk ihtiyaını temin edecek esaslar ve kolaylıkların göz önünde tutulacağını bildirmektedir. Burada Orman Kanununda yapılacağı belirtilen değişiklikler, 1950 yılında yürürlüğe giren 5653 sayılı Kanunla yapılmıştır.

3.1.3 6831 Sayılı Orman Kanunu

19 yıl yürürlükte kalan 3116 sayılı Orman Kanununu 1956 yılında yürürlüğe giren 6831 sayılı Orman Kanunu yürürlükten kaldırmıştır. Yürürlüğe girdikten sonra da birçok kez değişikliğe uğrayan 6831 sayılı kanunun, genel olarak önceki kanunlardan çok farklı hükümler içermediği bilinmektedir.

Bu kanun ilk kez, henüz tasarı aşamasındayken yani yürürlüğe girmeden önce Bartın Gazetesi haberlerinde gündeme gelmiştir. 21 Ağustos 1956 yılına ait gazete haberine göre “Yeni orman kanunu tasarısı Büyük Millet Meclisi’ne gelmiş ve görüşmelere başlanmıştır. Söz alan Demokrat Parti’li milletvekillerinin hemen hepsi tasarıyı yetersiz ve eksik bulduklarını beyan etmişlerdir.” Bazı milletvekilleri ormanları fidanken kemiren keçilerin imhasını isterken, bazılarının keçilerin müdafaasını yaptığı belirtilen haberde, mecliste kanun değişikliği sırasında yaşanan sert tartışmalara da yer verilmiştir. Bu habere göre; bir milletvekilinin “Devlet hangi sahaya el atırsa orada halkla devletin arasının açıldığını, orman idaresinin memleketin faydasına çalışmadığını, Orman Kanunu’nun memleketi harabeye çevirdiğini ve ormanda saltanat kurduğunu” iddia eden popülist konuşması itirazlarla kesilmek istenmiş, o da sesini yükselterek konuşmaya çalışmıştır (21 Ağustos 1956). Nihayetinde 6831 sayılı Orman Kanunu 31.08.1956 tarihinde kabul edilerek 08.09.1956 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Gazetede yeni Orman Kanununun köylüye tanıdığı haklar konusunda herhangi bir haberin yer almadığı da dikkat çekmektedir. Oysaki kanunun genel gerekçelerine bakıldığında orman içi ve kenarı orman köylülerinin iktisadi ve hayati varlığının temelinde ormanların olduğu savunularak, geçimini bir şekilde sağlamak zorunda olan köylülerin ormanlara yöneldiği, ormanları yakarak tarım toprağı kazanmaya çalıştığı ve ormanlara büyük zararlar verildiği ileri sürülerek orman köylülerinin tüm ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde hassas düzenlemelere gidildiği ileri sürülmüştür (Birben, 2006).

Bartın Gazetesi’nde yeni orman kanununun yürürlüğe girmesinden sonraki yıllarda orman tahribatının arttığı konusunda bir haber yer almıştır (25 Aralık 1959). Habere göre, Tarım Bakanı’nın son günlerde gazetelerde yer alan orman katliamının arttığı haberlerinin gerçeği yansıtmadığını söylediği ve Türkiye Ormancılar Cemiyeti (Bugünkü Türkiye Ormancılar Derneği) temsilcisinin de bu söylediğini onaylamasını istediği yer almaktadır. Ancak Türkiye Ormancılar Cemiyeti’nin temsilcisi ise 1800 orman mühendisini temsil ettiğini ve böyle bir katliam olmadığını söylemesi halinde bu mühendislerlere karşı gülünç duruma düşeceğini beyan etmiştir.

3.2 Ormanlık Örgütü

3116 sayılı kanunun yürürlüğe girmesi ile bir başka değişiklik, devlet ormanlık örgütünün yapısında gerçekleşmiştir. Kanunun 31’inci maddeye göre “Devlet ormanları devletçe yönetilir ve işletilir” 32’nci maddeye göre ise “Orman işleri ve her türlü işletmeler Ziraat Vekaletine bağlı hükmi şahsiyeti haiz ve mülhak bütçe ile idare olunan orman umum müdürlüğü tarafından yapılır” denilerek bir taraftan ilk köklü adım olarak devlet ormanlarında “devletçe işletme” hükmü getirilmiştir (Günay, 2003). Devletçilik görüşünün benimsenmesinin nedeni; kurulacak devlet işletmelerinin devlete gelir sağlamakdan çok, halk için halk ile çalışan müesseseler olmasının amaçlanması olduğu belirtilmiştir (Bingöl, 1990).

Bartın Gazetesi, 3116 sayılı Orman Kanunu’nun yürürlüğe girmesinden sonra, ormanlık örgütünde yaşanan yeni yapılanmayla ilgili haberlere de yer vermeye başlamıştır. Gazeteye göre; ormanlık örgütünün kuruluşu sürecinde başlangıçta, koruma faaliyetleri öne çıkmıştır. “Ormanlarda Koruma Teşkilatı” başlığını taşıyan 8 Temmuz 1937 tarihli kısa haberde; “Orman Koruma Umum Komutanlığı, orman mıntıklarında teşkilatını kurmaya başlamıştır... Vilayetimiz için ayrılan 60 erlik bir koruma kıtası da, gedikli çavuşları ve subaylarıyla birlikte Zonguldak’a gelmiştir” denmektedir. Bir ay sonraki gazetede Zonguldak iline gelen bir bölük erin Zonguldak Merkez, Alaplı, Devrek ve Ereğli’ye dağıtıldığı, coğrafi konumları nedeniyle Bartın ve Safranbolu’nun Kastamonu teşkilatına bağlandığı ve Bartın’a Kastamonu’dan gelecek bir takım orman erinin beklendiği belirtilmektedir (26 Ağustos 1937). Bir süre sonra bir düzeltme yapan Gazete, sadece Safranbolu’nun Kastamonu’ya bağlandığını, Bartın’ın ise Zonguldak’a bağlandığını, Bartın’a 15 erin geldiğini ve beşerli üç grup halinde görev yapmaya başladığını, alanın geniş olması nedeniyle Zonguldak’tan 17 er daha istendiğini duyurmaktadır (9 Eylül 1937). Ayrıca başka bir haberde; “Cumhuriyet devrinin inkılap yolundaki hamlelerinden biri olarak görülen ve bugünden muvaffakiyetli neticeleri görülen ‘ormanların devletçe işletilmesi keyfiyeti’ özellikle orman yollarının sürat

ve mükemmeliyetle yapılabilmesinde de başlıca etken olduğu düşünülmektedir” denmektedir (1 Ekim 1941).

Ormancılıkta devlet işletmesinin başladığını haber veren 29 Temmuz 1937 tarihli gazete haberine göre; bir alman profesörün, refakatindeki bir teknisyen ile Safranbolu ve civarındaki ormanları gezdiği ve neticesinde Büyükdüz ormanı için planda gösterilen senelik 10 bin küsur metre mikaplık (m³) üretim miktarını fazla gördüğü belirtilmiştir. Aynı incelemede Keltepe-Soyuk ormanının ise planda gösterilen tahammülden birkaç misli fazla kesime müsait olduğu tespit edilmiştir. Bu araştırmalar sonucunda ilk devlet orman işletmesinin o yöredeki ormanlarda kurulacağı belirtilmektedir. Bu haberden yaklaşık 5 ay sonra 13 Ocak 1938 tarihli gazetede ise Büyükdüz ve Keltepe ormanlarında devlet işletmesinin başladığı, görevli personelin atandığı ve ormanlarda damga ve kesim de yapılmaya başlandığı haberine yer verilmiştir.

Bölgede devlet orman işletmeciliğinin başlamasından yaklaşık 3 sene sonra 11 Temmuz 1940 tarihli gazetede, bu sistemin değerlendirilmesinin yapıldığı görülmektedir. “Ormanların devlet tarafından işletilmesi ve bu işletme teşkilatının defaten (ansızın) tatbik edilmeyerek tedricen (azar azar) tatbik suretiyle on sene içinde ikmal edilmesinin 3116 sayılı Kanununun muvakkat 4’üncü maddesi gereği olduğu” belirtilmektedir. Bölgede yıl itibarı ile biri Karabük’te diğeri Devrek’in Dirgine mntıkasında olmak üzere iki adet devlet orman işletmesi kurulduğu bildirilmektedir. Hem bu iki işletmenin verimli bir şekilde çalıştıklarının görülmesi, hem de devlet işletmesi kurulan yerlerde istihsalin (üretim) rasyonelleştiği ve muhafazanın esaslı bir surette temin edildiğinin tecrübelerle anlaşıldığı belirtilmektedir. Ayrıca, kazanılan tecrübeler sayesinde “ormanlarda devlet işletmesinin her bakımdan maksadı temin ettiği gerekçesi ile bu hayırlı teşebbüsün bir an evvel fiili hale geçmesi ormanlar için kurtarıcı bir hareket olarak görülmüştür.” denmektedir.

3.3 Orman Koruma

Ormanların korunması konusunda gazetenin çevrede çokça örneği görülen orman zararları hakkında, hem halkı bilinçlendirmeye hem de ormancılık örgütünün bu konuyu fark etmesine çalıştığı da göze çarpmaktadır. Ziraat Vekâleti ne kadar iyi niyetle orman koruma işini takip ederse etsin, ağacın kıymetini bilmeyenlerin baltasının ağaçlara zarar verdiğinden söz edilmektedir. Örnek olarak da; halkın bilinçsiz bir şekilde ağaçlardan “bedavra³” tahtası çıkarmaya çalışması gösterilmektedir. Yazının devamında, halk ve orman idaresi şu şekilde uyarılmaktadır: “Köylünün ağaca olan ihtiyacı sadece kereste ve odun değildir. Orman Kanunu köylüye yapacak ve yakacak odunu kolaylıkla vermektedir (bu konuda da mahalli güçlükler vardır ancak kanun esasına göre kolaylık kabul edilmiştir), fakat köylülerin bir de kimsenin tahmin edemediği bir ihtiyacı vardır ki o da; çatı örtüsü için gerekli olan bedavradır. Bedavra tahtası denilen bu tahtanın önemli bir özelliği vardır, kütükten biçilmek suretiyle değil elyafına göre balta ile yarılmak suretiyle elde edilir. Bu bir nevi oluklu tahtadır ve köylüler evlerinin çatılarını bu tahtalarla örterler. İşin asıl acı tarafı her ağaçtan bedavra tahtası çıkmaz. Bunun için ağaç katili köylü eline baltasını alır ormana girer önüne gelen ağaca zarar verir. Bedavra için uygun değilse onu yaralı bırakıp diğerine geçer. Bu tahrip belki yüzlerce ağaca zarar vermelerine neden olmaktadır” (28 Aralık 1939).

Bu haberin ardından kısa bir süre sonra 22 Şubat 1940 tarihli gazetede Orman Genel Müdürlüğü’nden bir tezkere alındığı haberi bulunmaktadır. Tezkereye göre “28 Aralık 1939 tarihli gazetede yer alan makale üzerine Orman Koruma Genel Komutanlığınca Bartın mntıkasında yeniden iki posta daha ihdas edilerek ormanların korunmasında daha sıkı bir tedbir almaları için lazım gelenlere emir verilmiştir.” Böylece gazete haberi sayesinde Orman Genel Müdürlüğü ve Koruma Komutanlığı’nın bu işe el koyarak koruma tedbiri alması sağlanmıştır.

3 Temmuz 1945 tarihinde yürürlüğe giren 4767 sayılı “Orman Koruma Kuruluşunun Kaldırılmasına ve Bu Kuruluşun Görev ve Yetkilerinin Devlet Orman İşletmelerine Devrine Dair Kanunun” 1’inci maddesine göre; “Orman ve av hayvanlarına ilişkili her türlü suçların soruşturma ve kovuşturulması işlerine ilişkin görev ve yetkiler, Devlet orman işletmeleri kuruluşunda görevli işletme müdürlerine, bölge şeflerine, bakım memurlarına verilmiştir” denilmektedir (Kayganacıoğlu ve ark., 1969). Bu kapsamda; 19 Temmuz 1945

³ Bedavra; damda üzerine kiremit döşenen veya kiremit yerine örtülen ince tahta olarak tanımlanmış olup günümüzde pedavra kelimesi ile aynı anlamda kullanılmaktadır.

tarihli Bartın Gazetesi'nde "4767 sayılı kanun ile Orman Koruma Teşkilatının kaldırılarak bu görevin orman işletme müdürlüklerine verildiği" duyurulmuştur. Bu kanun değişikliği ile Bartın Orman İşletme Müdürlüğü'nün, yeni kurulan bakım memurluklarına yapılan yeni tayinlerle, ormanların korunması görevini kaldırılan koruma teşkilatından aldığı bildirilmektedir.

3.4 Yakacak Odun Sorunu

Cumhuriyetin ilk yıllarında orman varlığının korunması ve değerlendirilmesinde önem verilen bir uygulama da odun hammaddesinin yakacak olarak kullanılmasını azaltacak tedbirlerin alınmasıydı. Bu amaçla taş kömürü, linyit ve benzerlerinin odun yerine ısıtma maddesi olarak kullanılması öngörülüyordu. Ancak alınacak tedbirlerde, üretilecek maden kömürünün sadece demiryolları ve deniz araçları ile taşınabileceği değerlendiriliyordu. Bu nedenle odun yerine maden kömürü ikamesinin ilk etapta bu tür ulaşım durak ve uğraklarında uygulanması ele alınıyordu. Bu hususları gerçekleştirmek üzere hazırlanan "Mahrukut Kanunu" ancak 22 Kasım 1938 yılında yürürlüğe girebilmiştir (Bingöl, 1990). Devlet, bu devrede çıkartmış olduğu yakıt ve yakacak odun sorunu ile ilgili mevzuatla ormanlardan yakacak odun elde etmek için yapılan faydalanmayı daha düzenli bir hale getirmek istemiştir. Ancak memleket gerçekleri ve zorunlulukları nedeni ile daha önceki devrede olduğu gibi yakacak odun elde etmek maksadı ile yapılan faydalanma, ormanlar üzerindeki olumsuz etkisini devam ettirmiştir (İstanbulu, 1978).

Mahrukut Kanunu'nun hazırlanmasından, yayınlanmasına kadar geçen süre içinde yöre halkının çeşitli korkular yaşadığı 15 Ekim 1936 tarihli gazete haberine yansımıştır. Gazeteye göre; birçok konuda olduğu gibi bu konuda da orman idaresinin yasağı halk tarafından yanlış anlaşılmalı ve pazarda bir tek dal odun görülmez olmuştur. Köylüler pazara kuru dal ve odun parçalarını korka korka getirmekte ve miktar bakımından az olmaları nedeni ile fiyatlar birkaç misli fazla olmaktadır. Çeşitli emir ve tamimlerle odun yakılmasının yasaklanacağı ve zamanla herkesin maden kömürü yakacağından halkın haberi vardır. Ancak içinde bulunulan yıl için halk hazırlıksızdır. Kış yaklaşmakta iken ne kömür satan bir müessese kurulmuş ne de kömür sobası tedarik edecek bir yer vardır. Haberde orman idaresinin vaziyeti önleyecek bir şekil bulması halinde halkın memnun olacağı da bildirilmektedir.

10 Haziran 1937 tarihli gazete de aynı kaygılara yer vermektedir. Odun yetersizliğinden dolayı ekmek fırınlarının kapanmaya yüz tuttuğu vurgulanan haberde; maden kömürü tedarik edilse bile ne alaturka ocaklarda ne de fırınlarda kullanmaya imkân olmadığı üzerinde durulmuştur. O günlerde fırınlar gezildiğinde kiminin 2-3 günlük kimininse hiç odununun kalmadığı görülmüş ve halka duyurulmuştur. Haberin sonunda odun kıtlığı hakkında orman idaresine bir öneri sunulmuştur. Öneri; yapılacak iş olarak, odunluk orman parçalarının süratle satışa çıkarılmasının sağlanması ve valiliğin bu amaca uygun işlemlerin uzun muamelelerini kısaltmasının beklendiği üzerinedir.

Gazetenin bir sonraki sayısında (17 Haziran 1937) 30 bin kental odunun keşfinin yapıldığı haberi duyurulmuştur. Kasabanın yakacak ihtiyacı çok acil olduğu için muamelenin uzatılmaması gerektiği vekâletten temennide bulunulmuştur. Olumlu cevap geldiği takdirde orman 15 gün süre ile ilan edilerek açık arttırmaya çıkarılacak ve ihalenin hemen ardından müteahhitlere teslim edilecektir. Yapılan bu hesaba göre de yaklaşık 3 haftaya kadar pazara serbest odun gelebileceği halka duyurulmuştur. Bu haberden sonraki ilk haftalık gazetede ise yakacak sıkıntısının ortadan kalkacağı başlıklı bir haber yer almaktadır (24 Haziran 1937). Haberde, vekâletin bir önceki haftada yer alan temenniye yerinde bulunduğu ve planları yapılan odunluk ormanların, merkezce tasdikine lüzum kalmadan hemen satışa çıkarılmasına izin verdiği yer almaktadır.

1 Temmuz 1937 tarihli bir sonraki hafta gazetesinde odunluk orman parçalarının satışa çıktığı duyurulmuştur. Ayrıca Ziraat Vekâletinin illere konu ile ilgili bir tamim yolladığı belirtilmiştir. Tamimde; öncelikle yeni yürürlüğe giren kanunun ormanlardan serbest yararlanmayı kısıtlamasının halk üzerinde müthiş etkiler yarattığı ve memleketin birçok yerinde yakacak sıkıntısının baş gösterdiğine dair haberler alındığı vurgulanmıştır. Ormancılık ıslahatının başlangıcı olan o günlerde tüm memurların çok dikkatli olması gerektiği, kanunun tatbiki hakkında halk üzerinde kötü tesir ve durumlara yol açacak hareketlerden sakınmaları, duruma göre kendi inisiyatiflerini kullanarak harekete geçerek kimseyi zor durumda bırakmamaları istenmektedir. Bir sonraki hafta (8 Temmuz 1937) açık arttırmaya çıkarılan 30 bin kentalik orman ihalesine katılan olmadığı için sürenin 10 gün uzatıldığı haberi verilmiştir.

Bir sonraki haftada (15 Temmuz 1937) açık arttırmada talip çıkmayınca yakacak sıkıntısının had safhaya çıkacağı üzerinde durulmuştur. Açık arttırmaya kimsenin katılmamasının sebebi olarak da; “fiyatların çok oluşu ve vesait (araç) tedarik edememek endişesi ile daha önce tecrübe edilmemiş bir iş olması nedeni ile iştirak etmek isteyen tüccarların cesaretinin kırılmış olması” gösterilmektedir. Orman idaresi, fırıncıların kendi aralarında anlaşıp açık arttırmaya katılmak istediğini ancak fiyatları yüksek buldukları için katılmadıklarını duymuş, bunun üzerine gerek fırıncıların, gerekse diğer tüccarların işini kolaylaştırmak için 30 bin kentallik odunu, 5 veya 10’ar kentallik parçalara ayırarak, açık arttırmayı 15 gün daha uzatmıştır. Haberin sonunda yeni ilan süresinin, odunun pazara inme süresini 3-4 hafta daha uzatacağı duyurulmuştur.

Nihayet odun işinin yoluna girdiği, 10 bin kental odunun ihale edildiği haberi müjdeli bir şekilde iki hafta sonraki gazetede (29 Temmuz 1937) yer almıştır. Ancak yine 2 hafta sonraki gazetede (12 Ağustos 1937) müteahhidin, “araba bulamayacağı ve idare ettiremeyeceğine kanaat getirerek orman idaresi ile hala mukavele yapmamış olduğu” büyük bir üzüntü ile duyurulmuştur. Haberde, 10 bin nüfuslu bir kasabada yazın bu kadar odun sıkıntısı yaşanırken kışın durumun vahametinin artacağı konusundaki endişeler de paylaşılmaktadır. Yeni orman kanunu ile parasız faydalanma kaldırıldığı için köylüye ancak civar ormanlardan peşin para ile odunluk verilecektir. Oysa köylünün bir orman parçası alacak kadar parası olmadığı gibi, zengin olanlar da bu çok zahmetli işe girişmek istememektedir. Yazıda kanun uygulamalarının dışına çıkılmayacağı, bundan dolayı kasabanın büyük bir yakacak odun sıkıntısı içinde olduğu tekrar tekrar vurgulanmıştır.

1937 yılında kış mevsiminin iyice yaklaşması ile yakacak odun bulunamaması endişesi içinde olan halka 9 Eylül 1937 tarihli gazetede bir müjde verilmiştir. Nihayet 10 bin kentallik ormanı alan müteahhit orman idaresi ile anlaşma imzalayıp ormanı teslim almıştır. Ancak müteahhit, bir köylü arabasını dolduran yaklaşık 3 kentallik odunu köylülere 50 kuruşa vermesine rağmen, köylüler tarafından bu odun pazarda 200-250 kuruş gibi fahiş fiyatlarla satılmaktadır. Aylardan beri odun kıtlığı yaşayan kasabalı ise mecburen bu fiyatla odunları satın almaktadır. Haberin devamında belediyenin bu konu ile ilgilenmesinin istenildiği görülmektedir.

İleriki haftalarda belediye, odun ihtiyacı konusunda yaşanan sıkıntıları bir raporla kaymakamlığa bildirmiştir (16 Eylül 1937). Bu raporda “özellikle yakacak ihtiyacı yüzünden kendi tapulu toprağındaki kuru veya devrik ağaç enkazını nakletmek mecburiyetinde kalan kimselerin bu hareketleri Orman Kanununa aykırı sayılarak odun ve nakil vasıtalarının müsadere edildiği, hâlbuki bu hususta Ziraat Vekâletinin bir emirnamesi olduğundan bahsedilerek bunun tatbiki” istenmiştir.

Yılın son aylarına doğru orman idaresi yeni kanuna göre köylülerin kendi yakacak ihtiyaçlarını tespit etmiş, ormanların keşiflerini yapmıştır. Köylüler, alacakları miktara göre bedellerini yatırdıkça mukavele yapacaklardır (7 Ekim 1937). Ancak pazara çıkan odunların yine yüksek fiyatlı olması halkı oldukça korkutmuştur. Orman Kanununun tatbikinden evvel 60-70 kuruşa satılan bir araba oduna artık 200 kuruş istenmeye başlanılmıştır. Bu durum özellikle fakir halkın hiç odun alamayacak hale gelmesine neden olmuştur (11 Kasım 1937). Durumu gören ve tedbir almak isteyen Belediye bu konuda da harekete geçerek odun fiyatlarında bir düzenleme yapmaya niyetlenmiştir. Bunun için odunculukla iştigal eden köylerin muhtarlarından ve bu işten anlayan bazı kimselerden oluşturulan komisyon mahiyetinde bir toplantı yapılacağı ve fiyatların kental hesabıyla tespit edilerek çeki usulü konulacağı belirtilmektedir (25 Kasım 1937).

Nihayet, pazarda odunun çoğaldığı ve fiyatının da nispeten düştüğü, 23 Aralık 1937 yılının gazete haberinde yer almıştır. Evvelce 50-60 kuruşa alınan küçük araba odunların bu tarihlerde 200-250 kuruştan 130’a kadar düştüğü duyurulmuştur.

Bundan sonraki yıllara ait gazetelerde odun sıkıntısı ile ilgili haberlerinin daha nadir yer aldığı görülmüştür. Ancak görülüyor ki yine de yaklaşık 10 yıl kadar ara ara gündeme gelen odun sıkıntısı ve odun fiyatlarının çok yüksek oluşu nedeniyle halk zaman zaman zor durumlarda kalmıştır. En son 17 Ekim 1949 tarihli gazetede; şehrin yakacak ihtiyacının artık sağlandığı, belediyenin gösterdiği yakın ilgi ve orman işletmesinin iyi niyet ve anlayışının sonucu olarak yakacak odun temini sorununun kesin olarak halledilmiş olduğu ve halkın böylece kışlık odun endişesinden kurtulduğu haberi yer almıştır. Yine gazeteye göre; bu dönemde kömür satışı da yaygınlaştırılmış ve halk yakacak ihtiyacını kömür ile de sağlamaya başlamıştır.

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

İlgili dönem incelendiğinde Bartın Gazetesi'nin yalnız yerel olayları takip etmediği, ülke geneliyle ilgili olayları da yakından takip ettiği anlaşılmaktadır. Bunda ulaşım imkânlarının yetersizliği nedeniyle İstanbul gazetelerinin basıldıktan birkaç gün sonra Bartın'a ulaşmasının da payı vardır. Bu dönemde Bartın Gazetesi, yöre halkının merak ettiği ülke haberlerini de halka ulaştırmaya çalışmıştır.

Gazete halk adına devlet işlerinin takipçisi konumundadır. Gazeteciliğin en temel ilkelerinden fikri takibi birçok konuda görmek mümkündür. Özellikle 3116 sayılı Orman Kanununun yürürlüğe girmesinden hemen önce ve sonrasında ortaya çıkan yakacak odun temini hakkındaki sorunların, gazetede 1936 yılından 1949 yılına kadar yakından takip edildiği görülmektedir.

Gazetede çıkan bazı haberlerin Ankara (Orman Genel Müdürlüğü) tarafından da izlenmekte olduğu ve gazetenin uyarıları doğrultusunda ulusal düzeyde düzenlemeler yapılmış olduğu da haberlerde göze çarpmaktadır. Örneğin; gazetenin, Bartın civarındaki ormanlardan pedavra elde etmek amacıyla izinsiz yararlanmanın fazla olduğu haberini gündeme getirmesinden kısa bir süre sonra Bartın'daki orman koruma görevlisi sayısı artırılmıştır. Yine aynı şekilde gazete haberi olması üzerine, yakacak odun satış işlemleri hızlandırılmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarındaki ormancılık politikalarının 3116 sayılı Orman Kanunu çerçevesinde geliştiği yargısına Bartın Gazetesi'nde yapılan bu incelemenin sonucunda da varmak mümkündür. Bu kanun yerelde de büyük yankı uyandırmış ve ormancılık konusundaki birçok tartışmanın merkezinde yer alarak gazetenin gündemini oluşturmuştur.

Bartın Gazetesi 3116 sayılı Kanunun hazırlıkları sırasında, bu kanunun ormancılıkta bir devrimi gerçekleştireceğini iddia ederek Osmanlı Dönemi ormancılığını ağır şekilde eleştirmiştir. Gazetede; Osmanlı Döneminde ormanların değerinin bilinmediği ve halka öğretilmediği, ancak "beş on satırlık kanunlar ve nizamnamelerle, gelişigüzel şekilde yönetildiği için istismar edildiği iddia edilmiştir. Cumhuriyet öncesi dönemde başıboş iltizam uygulamasından sonra düzenli ve teknik bir ormancılığa yönelmenin çabaları görülmektedir. Ancak hiçbir konuda istenilen başarıya ulaşamadığı literatürde de dile getirilmektedir. Günay (2003), Osmanlı döneminde devlet ve idarenin, uygulamalarda hazineye gelirden öteye fazla bir şey düşünmediğini, bu dönemde iyi şeyler yapılmaya çalışıldığını ancak günlük ve perakende işler dışında kalıcı ve köklü hizmetlerin üretilmediğini bildirmektedir. Diker (1947) de, Osmanlı döneminde milli sermayesini tüketen bir ekonomi politikası uygulanarak ormanların yangından mal kurtarıncasına yendiğini, bunun "Başıboş iltizam" ormancılığı olarak adlandırıldığını bildirmektedir.

Bartın Gazetesi'ne göre, 3116 sayılı Orman Kanunu başlangıçta yanlış anlaşıldığı için halk "artık ormanlardan serbest yararlanamayacağım" korkusuyla ormanlara adeta saldırmış, ormanlar üzerinde ciddi yıkımlar oluşturmuştur. Diker (1947) de bu dönemi "Kanunun çıkması ile halkın eline baltasını alarak en az on senelik ihtiyacını tatmin (!) kaygusu ile ormana saldırması bir oldu" şeklinde anlatmakta ve koruma örgütünün kanunun yürürlüğe girmesinden sonra kısa süre içinde oluşturulmamış olmasının, halkın ormana saldırısını adeta körüklemiş olduğunu belirtmektedir. Bartın Gazetesi, 6831 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden hemen öncesi ve sonrasında da belirsizlik içinde kalan halkın endişeye düştüğünü ve bu dönemlerde orman tahribinin arttığını bildirmektedir. Ancak zamanla kanunların anlaşılması ve uygulamasının yerleşmeye başlaması ile bu endişelerin yerini, sürecin bilinçli bir şekilde takip edilmesine bırakmış olduğu görülmektedir. Diker (1947) de bunlara benzer telaş ve endişenin 1870 yılında Orman Nizamnamesi'nin yürürlüğe girdiği süreçte yaşandığını, "Cibalimübaha" ormanlarından serbest yararlanmanın kaldırılacağı korkusuyla orman tahribatına hız verildiği, tahribatın artması ve mevcut ormanların azalmaya başlaması ile köylülerin, gerek intifa, gerek de otlatma maksadıyla birbirlerinin baltalık ve korularını baltadan geçirme ve ateşe verme gibi uygulamalara girdiklerini bildirmektedir.

3116 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte birçok tepkiyle karşılaştığı açıktır. Her şeyden önce müteahhitler, şirketler ve kereste ticareti ile uğraşanlar diğer bir ifade ile sermaye bu kanuna karşı çıkmıştır. Çağlar (1979) ve Bingöl (1990) de; bu çevreler tarafından kısıktılan orman köylüsünün bir daha ormana adım atamama korkusuyla birkaç yıllık ihtiyaçlarını karşılayacak miktardaki yapacak ve yakacak odunu civar ormanlardan kesip evlerinin bahçelerine stok etmeye çalıştığını, bunun da ormanlarda önemli tahribatlara neden olduğunu bildirmektedir.

Halkın orman kanunu yürürlüğe girdikten sonra artık ormanlardan yararlanamayacağını düşünmesine neden olan şey; kanun metnindeki “parasız intifa hakkı kaldırılmıştır” (17’nci madde) hükmüdür. Oysaki maddenin devamında; köylünün belli ihtiyaçları için parasız tomruk veya kereste verilebileceği, 18’inci maddede de belli durumlarda da tarife bedelinden hesaplanacak düşük bedellerle tomruk veya yakacak odun verileceği hükümleri yer almaktadır.

Ayrıca 3116 sayılı Orman Kanununun 20’nci maddesine göre “ormanlardan çıkanlar kerestelik veya mahrukattan (yakacak odun) başka diğer her nevi orman mahsulleri de arttırmaya çıkarılabileceği gibi geçimleri öteden beri bu mahsulleri toplayıp satmaya bağlı olan 18’inci maddede gösterilen mesafe dâhilindeki köylülere tarife bedelini ödemek şartı ile, gösterilecek mıntıkada tayin edilecek müddetler içinde toplayıp çıkarmak üzere izin verilebilir” denilmiştir (Aydın Coşkun ve ark., 2007). Ancak Bartın Gazetesinin haberlerinden de görüldüğü üzere asıl sorun, kanundan kaynaklanan bir kısıttan değil de orman idaresinin bu konuda biraz ağır davranmasından kaynaklanmıştır.

Bartın Gazetesi de; yerel anlamda yakacak odun kıtlığı ve kışa odunsuz girme telaşı yaşanmasının nedenini 3116 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden sonra tüzük ve yönetmeliklerin hazırlanması sürecinde geçen sürenin uzunluğuna bağlamaktadır. Gazete bu gecikmenin odun fiyatlarında aşırı artışlara neden olduğunu bildirmektedir. Çağlar (1979) da “Devlet orman işletmelerinin henüz yeterince yaygınlaşmamış olmasından kaynaklanan yüksek fiyat artışları olgusunu” gündeme getirmiştir.

Yakacak odun konusunda bölge halkının yaşadığı sıkıntıları her hafta takip eden gazete, kimi zaman mevcut durum hakkında bilgi verme, kimi zaman halkın yüreğine su serpmeye, kimi zaman da orman idaresinden gelen ilanlar ve yeni kararları duyurma aracı olarak kullanılmıştır. Hatta bazı haberlerde odun fiyatlarının piyasada yüksek olduğu, fakat idarenin önlem amaçlı çalışmalar yaptığı ve fiyatların kısa süre içinde düşeceği bilgilerine de yer verilmiştir.

3116 sayılı Kanun yürürlüğe girmesinden çok kısa bir süre sonra çeşitli tepkiler nedeniyle değiştirilmiştir. 1938 yılında yürürlüğe giren 3444 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerin, orman köylüsünün ormandan yararlanmasına daha fazla olanak sağlanması amacıyla yapıldığı öne sürülmüştür. Ancak Eryılmaz (1987)’a göre; kanun ile orman köylüsü dışında kasabalarda yaşayanlar ve orman ürünleri değişimiyle uğraşan kişilere orman köylüsünden daha fazla kolaylıklar getirilmesi, yasa değişikliğine sadece orman köylüsü yararına olsun diye başvurulmadığını ortaya koymaktadır. Kaldı ki, 3116 sayılı Kanunla orman ürünü ticaretine yeni kurallar getirilmesi, özellikle de “devlet ormanı” sayılan yerlerdeki orman ekosistemlerinden orman ürünü hasadını, ham ya da yarı işlenmiş olarak satılmasını devletin üstlenmesinin daha çok tüccar ve sanayicilerin yakınmalarına neden olduğu bilinen bir durumdur (Çağlar, 2012).

Bartın Gazetesi’nin 1959 yılındaki haberleri arasında; kamuoyunda yaygınlaşan “orman katliamının arttığı” haberlerini yalanlaması için Türkiye Ormancılar Derneği yönetimine Tarım Bakanı tarafından baskı yapıldığı haberi de vardır. Demokrat Parti’nin iktidarının süresini uzatmak için sivil toplum örgütleri üzerindeki baskılarını arttırdığı bu dönemde, bu baskılardan Türkiye Ormancılar Derneği de payını almıştır. Fakat derneğin dik bir duruş sergileyerek bunu kabul etmediği de haberde yer almaktadır.

İncelenen dönem içerisinde bir diğer önemli gelişme de, yeni ormancılık örgütünün oluşturulması çalışmalarıdır. 14.06.1937 tarihinde yayımlanan 3204 sayılı “Orman Umum Müdürlüğü Teşkilat Kanunu” ile Tarım Bakanlığı’na bağlı merkez ve taşra kuruluşları olan bir ormancılık örgütü kurulmuştur (Özdönmez ve ark., 1998). Gazetede, ormancılık örgütünün yeniden yapılanış sürecinde orman işletmecilik faaliyetlerinden daha çok, orman koruma faaliyetlerinin öne çıkarılmış olduğu haberleri görülmektedir. Nitekim daha sonraki zamanlarda da koruma faaliyetlerinin artırılması ile ilgili haberler gazetede yer almıştır. Yeni kurulan ormancılık örgütünün korumanın yanında işletmecilik faaliyetlerinde görev yapacağı büyük ölçüde göz ardı edilmiştir. Gazetede bu dönemde ormancılık işlerinin devlete geçmesinden sonra özellikle koruma ve yol yapım işlerinin daha rasyonel ve verimli hale geldiği yönünde tespitler de yer almıştır.

Tüm bu değişiklik ve gelişmeler dışında, Bartın Gazetesi’nde; 1945 yılında yürürlüğe giren 4785 sayılı kanun ve 1950’de yürürlüğe giren 5658 sayılı kanunlardan bahsedildiğine dair bir haber ve bilgi tespit edilememiştir. Yalnız kanun numarası verilme de 1949 yılındaki bir gazete haberinde “halk ihtiyacını temin edecek esaslar ve kolaylıkların göz önünde tutulacağını” bildiren, 1950 yılında yürürlüğe giren 5653 sayılı kanunla ilgili kısa bir haber yer almaktadır. Türkiye’deki bütün özel ormanların devletleştirilmesi ve

tekrar sahiplerine iadesi ile 3116 sayılı Orman Kanunundaki orman tanımını önemli ölçüde değiştiren 4785, 5658 ve 5653 sayılı kanunların Bartın Gazetesi'nin gündemine girmemiş olması çok ilginç bir durum olarak tespit edilmiştir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışma için gazetesinin arşivini araştırmacılara açan Bartın Gazetesi sahibi Sayın Esen Aliş'e çok teşekkür ederiz.

KAYNAKLAR

- Akesen, A., Ekizoğlu, A., 2010. Ormanlık Politikası. Türkiye Ormanlıklar Derneği Yayını. Yayın No: 6. Ankara. 254s.
- Aydın Coşkun, A., Güneş, Y., Elvan, O.D., Veliöğlu, N. 2007. Orman Kanunu ve İlgili Mevzuat. Kazancı Yayınevi. No. 209. İstanbul,478s.
- Bingöl, İ.H., 1990. Geçmişten Günümüze Ormanlarımız ve Ormanlığımız Cilt II, Ormanlık Eğitim ve Kültür Vakfı Yayın no: 4, İstanbul,510s.
- Birben, Ü., 2006. Türkiye'de 1937 Yılından Sonra Ormanlık Mevzuatında Yaşanan Gelişmeler ve Toplumsal Yaşama Etkileşimler. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. 214s.
- Bulut, P., Güven, S., 2010. Primary Education in Political Parties' Programs. *Journal of Theory and Practice in Education* 6(2): 281-300.
- Çağlar, Y., 1979. Türkiye'de Ormanlık Politikası (dün). Çağ Matbaası. Ankara,463s.
- Çağlar, Y., 2012. Türkiye Ormanlık Tarihi, ODTÜ Yayıncılık, Ankara,368s.
- Çilsüleymanoğlu, S., 1996. Bartın Halk Kültürü. Araştırma-Derleme-İnceleme. 3 Cilt. Bartın,1679s.
- Diker, M., 1947. Türkiye'de Ormanlık Dün- Bugün- Yarın, Tarım Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Yayınlarından Yayın No: 61, Akın Matbaası, Ankara,132s.
- Eryılmaz, A. Y., 1987. Orman yasalarında orman – halk ilişkileri ve orman işçisi ile orman köylüsünün durumu. Cumhuriyet Dönemi Ormanlığımızda 3116 Sayılı Orman Yasası ve Sonrası Sempozyumu, 7 Şubat 1987, Ankara.
- Gençay, G., 2012. Orman Kadastrounun Güncel Sorunları Üzerinde Hukuksal İncelemeler, İ.Ü., Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 307s.
- Gülen İ., Özdönmez, M., 1981. Türkiye'de Orman ve Ormanlık, *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University* 31B(2): 1-13.
- Gümüş, C., 2006. Ormanlık Politikası Cilt I, KTÜ Orman Fakültesi Genel Yayın No: 216, Fakülte Yayın No: 34. Trabzon, 444s.
- Günay, T., 2003. Ormanlığımızın Tarihçesine Kısa Bir Bakış, TARIM ORKAM SEN, 271 S. Ankara.
- İnal, S., 1959. Türkiye Ormanlığının Ana Davası, Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Matbaası, Ankara, 38s.
- İstanbulu, T., 1978. Türkiye'de Yakıt ve Özellikle Yakacak Odun Sorunu ve Üzerinde Araştırmalar. İ.Ü. Orman Fakültesi Yayınları, İ.Ü. Yayın No: 2405 O.F. Yayın No: 251, İstanbul, 124s.
- Karasar, N., 2005. Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Kavramlar-İlkeler-Teknikler. Nobel yayın tanıtım. Ankara, 292s.
- Kayganacıoğlu, M.R., Renda, N., Onursan, G., 1969. Gerekçeli-Açıklamalı Orman Kanunu- İlgili Mevzuat. Balkanoğlu Matbaacılık. Ankara, 620s.

Köse, E., 2013. Bilimsel Araştırma Modelleri. Bilimsel Araştırma Yöntemleri Kitabı. Editör: Kınca, R. Y. Nobel Yayıncılık. Ankara,99-123s.

Özdönmez, M., İstanbullu, T., Akesen, A., Ekizoğlu, A., 1996.Ormancılık Politikası. İÜ.Orman Fakültesi yayını. Yayın no: 435. İstanbul,417s.

Özdönmez, M., Akesen, A., Ekizoğlu, A., 1998. Ormancılık Yönetim Bilgisi. İÜ.Orman Fakültesi Yayın No: 457. İstanbul,357s.